

Portugals historia

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Landet Portugal.

Forntiden.

Karthago på Iberiska halvön.
Hannibal Barca.
Romartiden.

Lusitanias intressen dras mot Atlanten.

Västgoter (Visigoter) under 500-talet e.Kr.
Västgoterna fria från Rom.

Morer erövrade Iberiska halvön.

Iberiska halvön började återtagas.
Portugal eget kungadöme.

Expansionen inleds.

Portugal inledde expansionen under 1400-talet.
Ceuta erövrades 1415.
Upptäcktsfärder och handelsstationer.

Portugals imperiebyggande.

Madeira 1418.
Azorerna 1429.
Kap Verdeöarna 1456.
Sao Tomé 1470.
Luanda i Angola 1475.
Bartolomeo Dias når Godahoppsudden 1488.
Vasco da Gama nådde Indien 1498.
Diego Dias nådde Madagaskar år 1500.
Uppror och krig i Calicut (Indien) år 1500-er under 1800-talet
Vasco da Gama åter till Indien 1502.

Nya handelsleder.

Brasilien upptäcktes år 1500.
Upptäckandet av Brasiliens inre.
Fernando de Noronha 1502.
Saint Helena 1503.
Tristao da Cunha 1506.

Viktiga händelser.

Massaker på judar i Lissabon 1506.
Portugisisk vicekung i Indien 1507.
Slaget vid Diu år 1509.

Ytterligare expansion.

Goaregionen erövrades 1510.
Malacka erövrades 1511.
”Kryddöarna” nåddes 1512.
Erövring av kungariket Hormuz 1515.
Portugiserna nådde Nya Guinea 1526.
Portugiserna kom till Japan 1543.
Nagasaki i Japan blev portugisisk handelsplats 1569.
Portugiserna erhöll Macao i Kina 1557.
Indiska Goa i portugisiskt välde under 1580-talet.

Statsbygget.

I union med Spanien 1580-1640.
Portugisisk imperiet började stagnera.
Samarbete med England.

Den stora jordbävningen 1755.

Imperieavveckling.

Napoleon invaderade 1807.
Brasilien förlorades 1822.
Revolutioner under 1800-talet.
Diktatorn Salazar tog makten 1932.
Inträde i Nato 1949.
Inträde i EU 1986.
Macao i Kina överlämnades 1999.

Källförteckning.

Landet Portugal.

Idag ingår Portugal i EU där landet genomgått en enorm omvandling till god europeisk nivå. Vid inträdet i EU 1986 var landet fattigt och till stora delar utvecklat.

Portugal har en yta som endast uppgår till cirka 20 % av Sveriges. Befolkningen är ungefär lika stor som Sveriges. Det lilla landet var under flera hundra en gigantisk stormakt med inflytande över större delen av vår värld.

Hur kunde ett så litet land som Portugal lägga under sig ett kolonialväld som sträckte sig från Europa via Brasilien till Kina?

Portugals närhet till Afrika framgår av kartbilden ovan.

Portugals väldet när det var som störst.

Forntiden.

I nordöstra Portugal finns hällristningar i Coadalen. Hällristningarna är cirka 25.000 år gamla och ingår i UNESCO:s världsarv.

Inte långt från Coadalen ligger de berömda Cueva de las Monedas i spanska Baskien.

Regionen uppvisar en mycket tidig fast bebyggelse. Lämningar har återfunnits som visar närvaro av människor på Iberiska halvön redan för 30.000 år sedan.

Afrika och den europeiska kontinenten var förbundna med varandra vid Gibraltar sund.

Hällristningar i Coadalen.

Hela den halvön bestående av Spanien och Portugal kallas Iberiska halvön. Namnet kommer efter folkslaget iberer som man anser ha kommit till regionen för cirka 5.000 år sedan.

Kring floden Guadalquivir i sydvästra halvön fanns tidiga statsbildningar. Orten Tarsis är nämnd i Bibelns Gamla Testamente. Från Tarsis skeppades metaller av alla slag till östra Medelhavet.

Ibererna trängdes snart ut av kelterna vilka spred sig över ett stort område i södra och mellersta Europa.

Spår av kelterna återfinns idag bland annat i Bretagne i Frankrike och i Wales i Storbritannien.

Kelternas spridningsområde.

Fenicierna, från området kring dagens Libanon, startade handelsstäder på Iberiska halvön. Bland annat anlades staden Cadiz redan omkring 1100 f.Kr.

Efter kelterna kom lusitaner att dominera regionen.

I Portugal används ibland namnet "Lusitania" som historiskt namn på landet.

Lusitania kom att ingå i det romerska riket som en provins från år 29 f.Kr till 411 e.Kr.

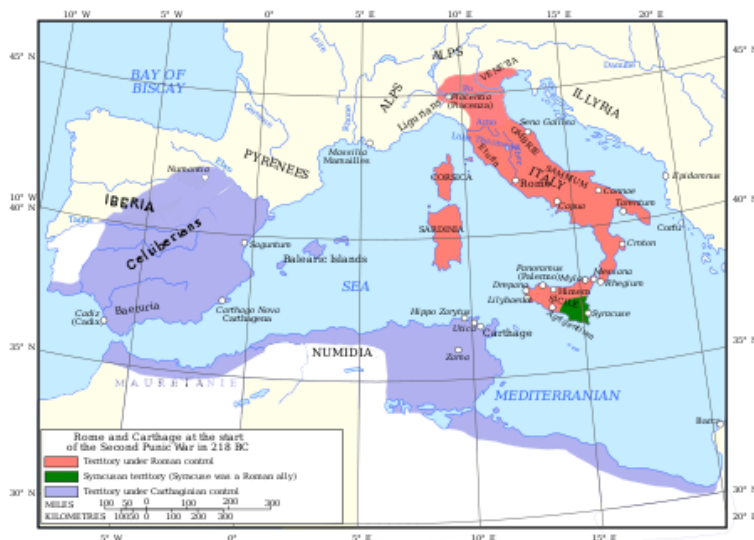
Lusitania före romarnas ankomst.

Karthago på Iberiska halvön.

Karthago var en stormakt vid västra Medelhavet under flera hundra år. Via feniciernas handelsväldade hade Karthago blivit ett kolonialväldade med bland annat stora intressen på Iberiska halvön.

Cartagena var en stor hamnstad i Karthagos väldade. Från regionen kom stora mängder av silver.

Romarna segrade i det första puniska kriget mot Karthago under åren 264–241 f.Kr. Det ledde till att Karthago sökte expandera på Iberiska halvön under fältherren Hamilcar Barca.

Karthagos kolonialväldade omkring år 250 f.Kr

Hannibal Barca.

Den Iberiska halvön var strategiskt viktig och många metaller var rikligt förekommande.

Det andra puniska kriget under åren 218-201 f.Kr blev historiskt berömt genom Hannibal Barcas tåg över Alperna. Hela fälttåget hade startat på Iberiska halvön.

Som känt segrade romarna över Hannibal efter inledande svåra motgångar. Rom övertog därmed dominansen över Iberiska halvön.

Hannibals på väg över Alperna.

Romartiden.

Den romerske fältherren Scipio Africanus blev historisk genom att besegra Hannibals bror Mago Barca vid orten Ilipa år 206 f.Kr.

Roms krig mot Karthago på den Iberiska halvön avslutades år 205 f.Kr genom erövrandet av staden Cadiz.

Återstående Iberiska hövdingadömen var lätta att lägga under sig för romarna.

Scipio Africanus segrar vid Ilipa.

Lusitanias intressen dras mot Atlanten.

Under kejsar Augustus hade regionen på den Iberiska halvön blivit så stor att det inte gick att styra från huvudstaden Cordoba.

Lusitania blev en egen romersk provins där Lissabon så småningom kom att bli dominerande. Utnämningen till egen region medförde att fokus kom att rikta sig mot Atlanten för Lusitania. Det unika sjöfaranget började spira.

Västgoter (Visigoter) under 500-talet e.Kr.

Goterna kom från regionen norr om Svarta havet. Först trängde goterna ner över Balkan för att därefter tåga mot Rom.

Östgoterna (Ostrogoterna) stannade kvar på Balkan.

Västgoterna var under lång tid i allians med Rom. Men Romarriket var i upplösning under 400-talet. År 476 brukar betecknas som Romarrikets slutliga fall.

Västgoterna fria från Rom.

Västgoterna gjorde sig fria från Rom och erövrade större delen av den Iberiska halvön.

Under erövringen fick västgoterna bland annat strida mot Bysans soldater beordrade dit av den store Justinianus i Konstantinopel.

Den lokala befolkningen fick i stort behålla sina samhällsfunktioner under västgoterna.

Det gotiska språket kom att upphöra och ersattes av latin som var administrationens språk.

Morer erövrade Iberiska halvön.

I Mecka hade Muhammed skapat den islamska läran i början av 600-talet. Läran spreds mycket snabbt till de flesta områden i östra Medelhavet och norra Afrika.

När islam kom till västra delen av norra Afrika anslöt sig berberna som kom att kallas morer.

År 711 gick morerna över Gibraltar sund och den Iberiska halvön kom nästan helt under islamskt välde.

Regionen fick namnet Al-Andalus som så småningom kom att ge namnet Andalusien på södra delen av Iberiska halvön.

Det var den berömda arabiske fältherren Tariq ibn-Ziyad som steg i land i närheten av Gibraltarklippan.

Morerna mötte västgotens under Roderik nära dagens Cadiz mitt i sommarvärmen. Roderik stupade och morerna kunde inta övriga landsdelar utan större motstånd.

Ofta fick morerna stöd av judarna vilka behandlats illa av västgoterna.

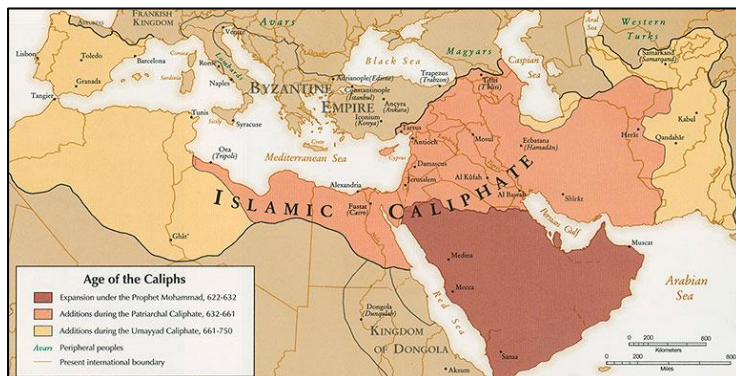
Störst motstånd erbjöds morerna i de norra bergiga delarna av halvön.

Nuvarande Portugal erövrades av morerna vilket ledde till en högkultur inom vetenskap, arkitektur och andra områden.

Under åren 800-900 gjorde vikingar räder längs Portugals kust.

Efter hand uppstod interna konflikter inom det moriska kalifatet under 700-talet. Inledningsvis hade *abbasiderna* lett hela det väldiga imperiet.

De tappade under 700-talet makten till *umayyaderna* vilka var mycket självständiga inom kalifatet.

Det var den berömda arabiske fältherren Tariq ibn-Ziyad som ledde landstigningen i närheten av Gibraltarklippan (Foto från en film).

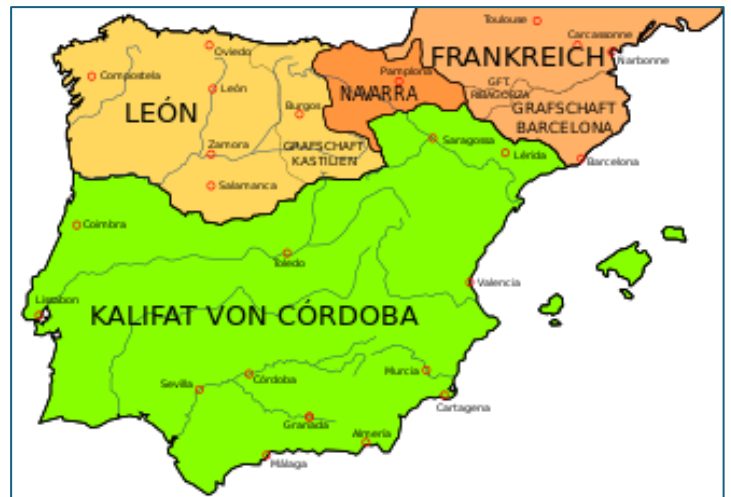
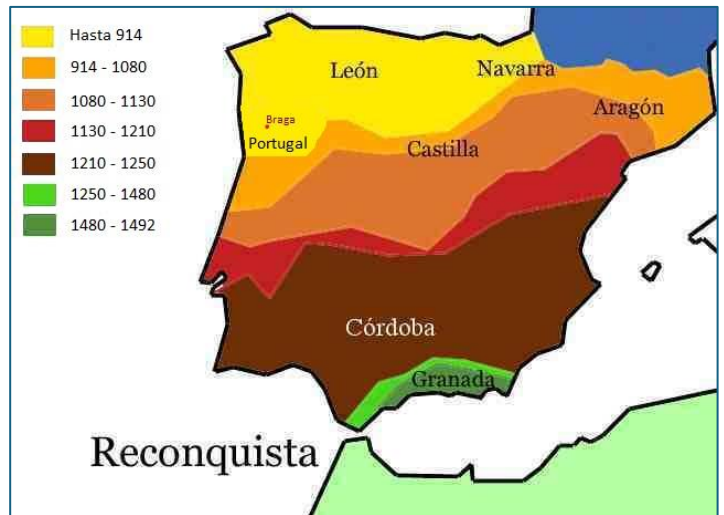
Iberiska halvön började återtagas.

Morernas expansion norrut stoppades år 732 vid Poitiers under befäl av Karl Martell.

Omkring år 1000 hade flera kungadömen frigjort sig på norra Iberiska halvön. Bland kungadömena var Leon mycket betydelsefullt.

Portugal ingick i kalifatet som styrdes från Cordoba.

Återtagandet av Iberiska halvön tog flera hundra år och kallas *Reconquista*. Drabbningarna gick i vågor med mycket brutala inslag.

Portugal eget kungadöme.

Efter segern vid Ourique 1139 blev Alfons I Portugals första kung. Slaget brukar betraktas som ett mirakel eftersom förutsättningarna att besegra morerna var synnerligen usla.

År 1212 besegrade en koalition av kristna arméer morerna vid Las Navas de Tolosa. Morerna hade ett stort numerärt övertag men koalitionen gick trots detta segrande ur striden. I den kristna koalitionen deltog Alfonso II av Portugal.

Det var ett avgörande slag i återerövringen av den iberiska halvön.

Omkring mitten av 1200-talet hade portugiserna erövrat Algarve och därmed ungefär fått de gränser som gäller än idag.

Lissabon blev huvudstad 1260.

År 1308 tecknade Portugal och England ett handelsavtal. Det var inledningen på att fokus riktade sig västerut mot Atlanten.

De viktiga handelsstäderna i Italien började allt mer färdas via de portugisiska hamnarna mot norra Europa.

Expansionen inleds.

Portugal inledde expansionen under 1400-talet.

Morena var utdrivna ur Portugal redan i början på 1400-talet.

I den spanska regionen var Kastilien den dominerade makten. Provinsen Granada styrdes fortfarande av morena. År 1492 föll även Granada.

Ett långt krig kom att råda under åren 1385-1431 mellan Portugal och Kastilien om rätten till Portugals tron. Tvisten slutade till Portugals fördel.

Portugal var fattigt. Naturen var karg och två tredjedelar av landets areal var icke odlingsbar. Jordarna var inte heller särskilt bördiga.

Befolkningen var jordbrukare och fiskare som levde under kärva förhållanden. Adel och prästerskap var opålitliga i sitt ledarskap.

Omständigheterna lade grunden till att börja expandera sina intressen utanför Iberiska halvön.

Till en början lockade guld från länderna söder om Zahara. Guldet anskaffades via byteshandel i västra Afrika.

Guldjakten avlöstes av slavhandel. Till en början gjorde portugiserna räder i västra Afrika. Ofta via intrång på floderna.

År 1445 upprättade portugiserna sin första permanenta handelsstation vid Kap Blanco i Mauritien.

Ceuta erövrades 1415.

Imperiebyggandet började 1415 med att portugiserna landsteg i norra Afrika och lade under sig Ceuta som var en viktig hamn för morena.

Erövringen skedde på endast en dag och fick stor uppmärksamhet över hela Europa. Morena var tydligen inte så starka längre.

Ceuta tillhör sedan 1688 Spanien och utgör en ingång till Europa av många flyktingar från Afrika.

Erövringen av Ceuta betraktas ofta vara inledningen på européernas 400-åriga imperiebyggande. I Europa utgjorde islamiska väldet inte längre någon fara och krafter fanns i överflöd för nya projekt.

Den berömda överlämningen av Granadas nycklar 1492.

Ceuta ligger mitt mot Gibraltar.

Upptäcktsfärder och handelsstationer.

Portugal kom att bli den första stora internationella pionjären som inledde den europeiska utvidgningen av kolonialmakter och handel.

Pådrivaren framför alla var kungens son Infante Henrique (1394-1460) vilken är känd som "Henrik Sjöfararen".

Henrik gjorde aldrig själv långa sjöresor men startade bland annat en navigationsskola och utvecklade kunnandet hos intresserade sjöfarare.

Henrik Sjöfararen

Idag kallar vi Henriks strategi till utveckling nätverksbyggande. Som spindeln i nätet och med innehav av ekonomiska resurser kopplade Henrik ihop olika kompetenser och styrde den marina utvecklingen under flera regenter.

Fartygstypen Karavell utvecklades av portugiserna. Det var ett mindre lättmanövrerat fartyg som inte var djupgående vilket gjorde att man kunde nå nya ställen som var grunda.

Karavelle

Portugiserna med hjälp av genuesare utvecklade också nya mer avancerade kartor och andra instrument som möjliggjorde längre avancerade sjöresor.

Portugals imperiebyggande.

Madeira 1418.

Madeira var i början på 1400-talet obebott och outforskat. Av en slump upptäckte portugiserna ön år 1418. Därmed koloniserade man ön. Madeira tillhör fortfarande Portugal.

På Madeira började man odla sockerrör. Till detta åtgår mycket arbetskraft och portugiserna riktade tankar mot slavar från Afrika. Portugiserna kände till slavhandeln som araberna länge hade tillämpat i Afrika.

Azorerna 1429.

Likt Madeira var även Azorerna obebodda i början på 1400-talet. Till Azorerna flyttade koloniserare från Portugal nästan omedelbart.

Kap Verdeöarna 1456

Kap Verdeöarna ligger inte långt från Afrikas västkust. Portugiserna nådde de obebodda öarna och koloniserade dem 1456.

Idag är öarna självständiga.

Sao Tomé 1470.

Portugiserna trängde allt längre ned längs Afrikas västkust. Emellanåt for man upp till tio mil på de stora floderna som mynnar ut i Atlanten.

1470 nådde man Sao Tomé strax norr om Kongoflodens utlopp. Det är en grupp av vulkanöar.

Öarna var troligen obebodda. Portugal inkorporerade öarna snart i sitt imperium.

Portugal befolkade öarna med i huvudsak fångar och landsflyktiga judar.

Luanda i Angola 1475.

Angolas huvudstad Luanda grundades av Portugal 1475. Det blev den stora utskeppningshamnen för slavhandeln till Brasilien.

I Luanda fick i huvudsak bara portugiser bo.

1975 blev Angola självständigt och de flesta människor med portugisiskt ursprung flyttade till Sydafrika.

Bartolomeo Dias nådde Godahoppsudden 1488.

Dias ledde tre fartyg söderut för att om möjligt finna en sjöväg till Indien.

I januari 1488 nådde man i höjd med Oranjeflodens utlopp i Sydafrika. Flottan råkade ut för en gigantisk storm som drev fartygen västerut så att man tappade land. Fartygen styrde österut igen och nådde efter en gir norrut 30 mil öster om det vi idag kallar Godahoppsudden.

När portugiserna steg iland kastade invånarna sten på dem. Man blev tvingad att skjuta en invånare med armborst så att de flydde från stranden.

Dias ville fortsätta färdas österut men den trötta besättningen tvingade fram att man skulle färdas hem.

Dias insåg först på hemresan att man nått Afrikas södra udde och därmed en sjöväg till Indien.

En ny sjöväg till Indien skulle få enorma konsekvenser för ekonomin i Europa. De atlantiska staterna skulle blomstra upp på bekostnad av staterna kring Medelhavet.

Vasco da Gama i Indien 1498.

När Vasco da Gama gav sig i väg för att nå Indien hade redan Columbus nått den amerikanska kontinenten 1492. Columbus trodde han nått Indien men fick ingen kontakt med denna civilisation.

Vasco da Gama seglade i väg 1497 och nådde Indien 1498. Det tog cirka tio månader på okända vatten. Rutten skulle till en början grunda sig på Dias erfarenheter från att ha nått Afrikas södra ände.

Fartygen drogs med vindarna långt västerut och nådde nästan Brasilien som självklart var okänt. Med passadvindars drag for man sedan österut och nådde Afrikas södra spets.

Flottan bestod av fyra fartyg varav ett förrådsfartyg med tre års behov av försörjning.

Vasco da Gama gjorde nya upptäckter på Afrikas ostkust. I några länder fick portugiserna skydda sig mot aggressiva muslimer.

Portugiserna utövade emellanåt rent sjöröveri. Det ledde till ryktesspridning som förekom andra expeditioner.

På Afrikas ostkust mötte portugiserna hinduiska handelsmän som underbyggde tron på att nå Indien.

1498 nådde Vasco da Gama Calicut. Märk att Calicut ligger i Indiens sydvästra hörn och skall inte förväxlas med Calcutta.

I Indien mötte portugiserna under Vasco da Gama exklusiva miljöer och eftertraktade varor.

Det väckte stort uppseende när fartygen anlade i Calicut.

Portugiserna stannade i tre månader och de sökte kartlägga så mycket som de hann. Det skapade stor entusiasm hos hovet och alla i Portugal.

Tyvärr omkom många i besättningen på grund av skörbjugg.

Calicut i Indien.

Seglatsen till Indien anses vara en enorm prestation av portugiserna. Det var en seglats som världen tidigare aldrig skådat.

Portugiserna lade helt enkelt under sig ett stort område kring Calicut. Den lokala befolkningen protesterade. Portugiserna ställde till ett brutalt blodbad och de lokala härskarna tvingades ge med sig.

Vid avresan hemåt lämnade portugiserna kvar en beväpnad styrka för att se till att de kunde behålla området.

I nästan hundra år var portugiserna ensamma att segla på och handla med Indien och Sydostasien.

Vasco da Gama.

Diego Dias på Madagaskar år 1500.

Diego Dias var ett av befälen på Vasco da Gamas skepp "den helige Gabriel" på indienresan. Han blev den förste europé som nådde Madagaskar. Där startade han embryon till nya handelsstationer för Portugal.

Tidig karta över Madagaskar.

Uppror och krig i Calicut år 1500.

Portugisernas aptit på rikedomar växte allt högre. Under Pedro Alvaes Chabral seglade en flotta om trettio skepp till Indien med destination Calicut år 1500.

Armada drabbades av stormar och svår sjögång så att bara sex skepp nådde Calicut. Chabral's uppgift var att etablera en riktig handelsstation, faktori, i Calicut.

Calicut hade fått en ny lokal härskare som inte alls var lika tjänstvillig som den Vasco da Gama mött tidigare. Portugiserna var tvungna att ta gisslan och blev tillgodosedda med sina önskemål.

Den lokale härskaren hyste fiendtlighet mot sina muslimska grannar. Chabral lurades att lägga beslag på ett muslimskt handels skepp.

Muslimerna angrep portugiserna varpå många dödades. Portugisernas varor beslagtogs och handelsstationer brändes.

Chabral ansåg sig lurad och utsatte Calicut för artillerield från skeppen. Portugiserna var tvungna att söka annan ort för skydd. Det nådde man i Cochin.

I Cochin kunde man vila ut och köpa ny proviant för hemfärd. År 1501 vände man hemåt.

Vasco da Gama åter till Indien år 1502.

En flotta med hela tjugo skepp seglade 1502 mot Indien under Vasco da Gamas befäl. Han var nu utsedd som amiral.

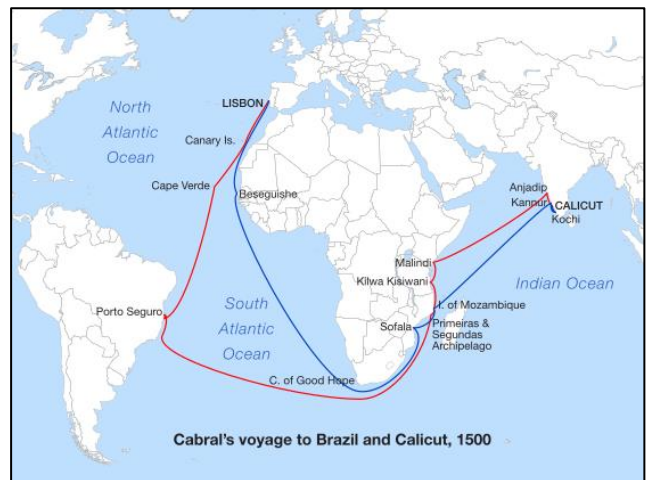
Chabral's missöden hade skapat stor misstänksamhet hos Vasco da Gama. Han tog hämnd i Calicut och besköt staden intensivt.

När portugiserna lämnade Calicut mötte de ett skepp som varit i Mecka och var på väg till Calicut. Vasco da Gama lade beslag på stora rikedomar från det mötande skeppet. Portugiserna tog ett tjugotal gossar tillfånga för omvändelse till kristendomen. Hela det övriga skeppet sänktes med passagerare och besättning. En händelse som fått stark kritik av eftervärlden.

Nya handelsleder.

Från Cochin kunde portugiserna fortsätta att expandera handeln över regionen.

Portugiserna kom i ständig fejd med muslimerna. Kryddhandeln följde inte längre de urgamla karavanvägarna över mellersta östern. Även i Venedig minskade handeln som kommit via muslimska områden. En ny historisk situation kom att råda i handelslederna.

Brasilien upptäcktes år 1500.

För att nå Afrikas södra ände visste man att det var bäst att först segla västerut och därefter utnyttja vindarna mot öster.

Vid den andra resan till Indien kom de sjöfarande portugiserna så långt västerut att man upptäckte den landmassa vi nu kallar Sydamerika.

Pedro Alvbarfes Cabral var portugis och tog de första europeiska stegen i dagens Brasilien i april år 1500.

I Brasiliens kustland levde *tupiindianer* som naturligtvis aldrig tidigare sett en vit man.

Portugiserna utforskade landet längs kusten. Indianerna fick gåvor av ett slag man aldrig tidigare sett.

Upptäckandet av Brasiliens inre.

Brasiliens yta är nästan tjugo gånger Sveriges yta. Terrängen är mycket svårframkomlig. Via floder kan man ibland färdas. Dock är många floder svåra att forcera då det är gott om vattenfall och svåra forsar.

Cabral landstiger i Brasilien.

Höga berg, enorma slätter på hög höjd, djungler, öknar osv utgör Brasiliens naturliga förutsättningar.

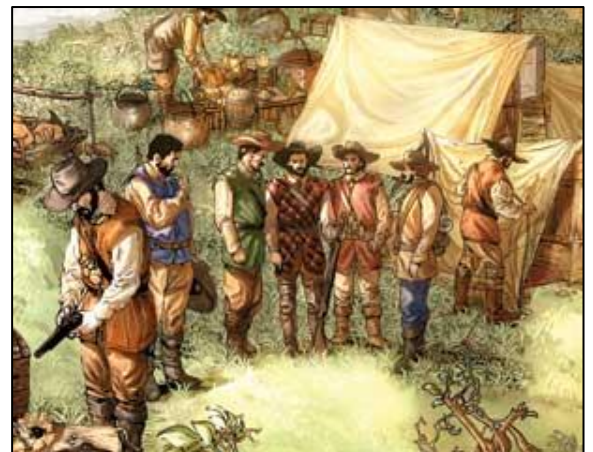
Nybyggarna och äventyrarna som utforskade Brasiliens inland kallades "bandeirantes". Det har skapats många myter och historier om bandeirantes strapatser och äventyr. Man kan kalla det "Brasiliens vilda västern".

I Brasilien är bandeirantes oftast hjältar som skolbarn tidigt lär sig om. Men bandeirantes var också brutala samvetslösa banditer och slavjägare.

Slavar som flydde tog sig ofta till det inre av det otillgängliga landet. På vissa ställen bildades till och med mindre samhällen av förrymda slavar.

Bandeirantes jagade förrymda slavar för att erhålla belöningar som utfästes. De förrymda slaverna utgjordes av både svarta och indianer. Om de infångades blev de brutalt behandlade.

Bandeirantes

Fernando de Noronha 1502.

Utanför Brasilien ligger en ögrupp som heter Fernando de Noronha namngiven efter den portugisiska upptäckaren med samma namn.

Saint Helena 1503.

Ön Sankta Helena ligger i södra Atlanten. Namnet kommer efter helgonet Sankta Helena. Ön eller ögruppen upptäcktes 1503 av portugisen Estevao de Gama.

Numera tillhör ön Storbritannien och är känd för att Napoleon tillbringade sina sista dagar där som fångslad efter förlusten vid Waterloo.

Tristao da Cunha 1506.

Ögruppen upptäcktes av portugisen med samma namn som ögruppen har. Nu tillhör Tristao da Cunha Storbritannien.

Viktiga händelser.

Massaker på judar i Lissabon år 1506.

Många judar hade konverterat till kristendomen i samband med att morerna drevs ut från Iberiska halvön. Konvertiterna var ständigt utsatta för angrepp av de kristna.

År 1506 inträffade "Massakern i Lissabon" där cirka 4.000 konvertiter mördades.

Portugisisk vicekung i Indien 1507.

Francisco de Almeida utnämndes till vicekung för den portugisiska kolonin i Indien.

Årligen gick en stor armada av portugisiska fartyg till Indien som också medförde olika befattningshavare till handelsstationen.

Slaget vid Diu år 1509.

Portugiserna började möta motstånd från makterna kring Arabiska havet.

En konstellation av egyptisk, muslimsk, indisk och kanske ytterligare någon landsregion gick i strid mot portugiserna strax norr om Mumbai (Bombay) år 1509. Platsen heter Diu.

Francisco de Almeida ledde de portugisiska sjöstridskrafterna. Ett våldsamt slag uppstod där Portugal stod som segrare.

Slaget vid Diu anses av många var avgörande för inte bara portugisernas fortsatta imperium utan också för kommande europeiska imperier.

Ytterligare expansion.

Goaregionen i Indien erövrades 1510.

Till en början utgjordes portugisernas vistelse i Indien endast av handelsplatser.

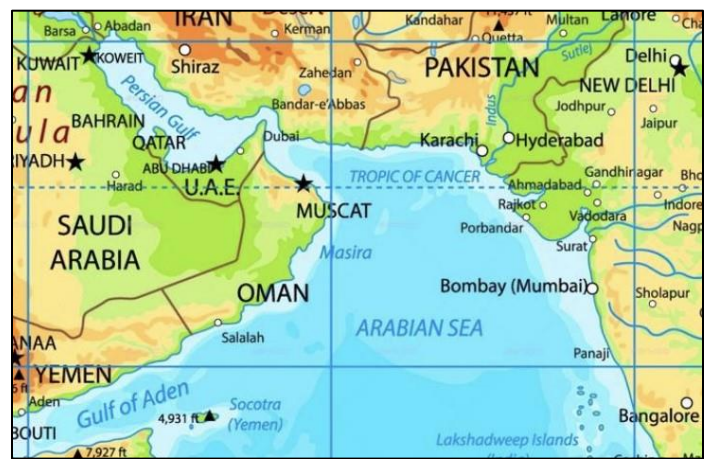
I Indien rådde ständiga krig mellan hinduer och muslimer som trängde på. I figuren bredvid härskade hinduer i södra Indien och muslimer i mellersta Indien på högplatån som kallas Deccan.

Invánarna i Indien var sålunda splittrade och hinduer och islamister till och med stödde portugiserna emellanåt då motparten var i strid med inkräktarna.

Goa kom att utgöra huvudort för portugisernas Indien. Området kom att kontrolleras av Portugal ända till 1961!

Med sjöfararna följde snart katolska fanatiska inkvisitorer. Likt intoleransen i Europa tvingades invånarna i de områden, som portugiserna behärskade, att erkänna den katolska läran.

Självklart uppstod motstånd från många varvid bränning på bål och andra grymheter användes från inkvisitorerna. Övergrepp som tyvärr gömts undan till stora delar.

Bålverk i Indien.

Malacka erövrades 1511.

Malacka var ett sultanat under en indonesisk härskare och hade varit en stor handelsplats under flera århundraden.

Redan 1509 hade Vasco da Gama varit i Malacka så portugiserna kände till välståndet på platsen.

Med kontroll över Malacka behärskas Malackasundet som utgör en strategisk farled för sjöfarten mellan Kina och länderna i Sydostasien inkluderat Indien.

Malacka utgjorde ett centrum för handel med nätverk runt hela Indiska oceanen. En kosmopolitisk gryta med stora rikedomar.

Med 18 skepp och en besättning på omkring 1.400 man seglade portugiserna mot Malackasundet. Flottan leddes av Afonso de Albuquerque.

Malackas försvarare var i stort endast beväpnade med pilbågar, blåsrör, giftpilar och handvapen. Även elefanter nyttjades av försvararna.

Portugisernas eldvapen och kanoner var mer eller mindre okända för den inhemska befolkningen i Malacka. Även de stora välbeväpnade skeppen som portugiserna hade överraskade.

Efter intensiva strider kunde portugiserna lägga under sig Malacka trots ett stort överlägset antal soldater för Malacka.

Malacka plundrades och portugiserna lade under sig regionen. Det blev en vasallstat till Portugal.

Erövringen av Malacka ledde så småningom till att fler europeiska länder beslagtogs delar av Sydostasien. Främst var det handeln med kryddor som gav stora intäkter.

Tyvärr ledde portugisernas erövring av Malacka till en förstörelse av den gamla kulturen. Många religiösa eller kulturella monument blev förstörda.

Portugiserna genomförde massaker på den muslimska befolkningen. Hinduer, kineser, burmeser och andra skonades. Det framgångsrika och välbärgade imperiet i Malacka var tillintetgjort.

En portugisisk guvernör tillsattes över Malacka. Staden blev en bas för kryddhandeln.

När Afonso de Albuquerque lämnade Malacka gick hans flaggskepp under och större delen av krigsbytena förlorades.

”Kryddöarna” nåddes 1512.

Antoio de Abreu var sjökapten och hade deltagit i flera upptäcktsfärder.

Abreu fick i uppdrag att nå och utforska viktiga öar i den stora indonesiska arkipelagen. Man fick lots av en sjökännare från Java.

Med tre fartyg seglade Abreu med besättning österut och nådde bland annat Timo, Banda och Amon. Det var centrum för de eftertraktade kryddorna. Ögruppen heter idag Moluckerna och kallas ”kryddöarna”.

Den europeiska maten var tråkig och smaklös. Det var mest salt och lite inhemska växter som gav maten lite smak. Nu kom muskot och kryddnejlikor som gav maten en helt annan smak och doftupplevelse.

Många européer trodde länge att det bara var i Moluckerna som kryddor växte. Araberna kände väl till öarna och höll det länge hemligt. Kryddor var mycket attraktiva och dyrbara.

Kryddöarna kontrollerades av två muslimska sultanat. Till Indonesien hade den muslimska läran spritt sig.

Portugiserna lärer sig denna gång med muslimerna och fick mer eller mindre monopol på kryddhandeln.

Under perioden 1550-1580 stod det portugisiska imperiet på sin höjdpunkt.

Det var oerhört svårt och kanske omöjligt för portugiserna att skydda handelsplatserna i Ostindien. Resurserna var alltför begränsade. Att portugiserna uppträdde arrogant mot omgivningen undergrävde också viljan till samförstånd från befolkningen och handelsmän.

Sultanatet började därför handla också med andra. Snart skulle också spanjorer dyka upp.

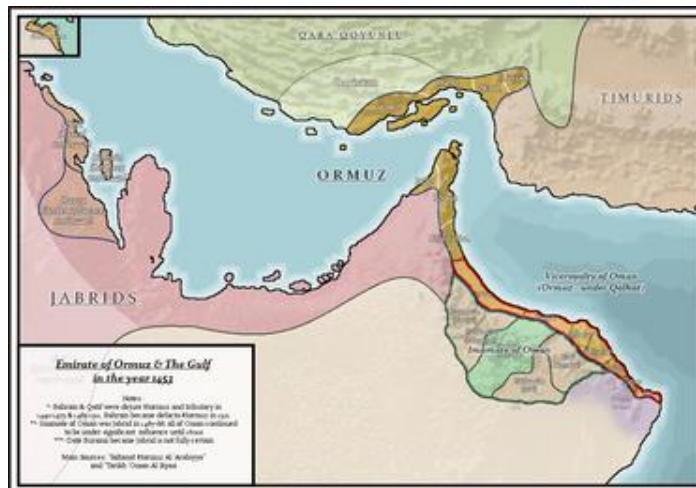
Erövring av kungariket Hormuz 1515.

Hormuzsundet hör vi numera ofta talas om i nyheterna. Sundet utgör en synnerligen strategisk plats vid Persiska vikens mynning.

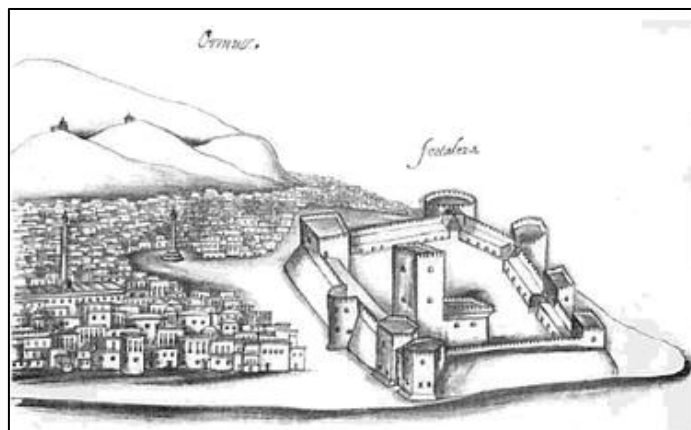
I början på 1500-talet var Hormuz en viktig handelsplats. Bland annat var handelsutbytet med Mingdynastin i Kina intensiv.

Portugiserna hade varit i kungariket Hormuz redan 1507.

År 1521 slog portugiserna till och erövrade området. Kungariket Hormuz blev en vasallstat till Portugal. Förhållandet varade till 1622 dvs i drygt hundra år.

Portugal byggde ett fort i Hormuz.

Portugiserna på Nya Guinea 1526.

Jorge de Meneses blev känd som den förste europé som nådde Nya Guinea. Han nådde den stora ön via en kraftig storm som tvingade skeppen österut.

Skeppen fick ankra i cirka en månad.

Händelsen ledde inte till handelsplats eller erövring men utgör ett bra exempel på äventyrliga upptäckter av portugiserna under perioden.

Portugiser kom till Japan 1543.

Fernando Mendes, Antonio Mota och Francisco Zeimodo var tre portugisiska äventyrare. De seglade med en kinesisk djonk som passagerare. Djonken råkade ut för en storm som förde dem till Tanegashima utanför Kyushu i Japan.

Troligen var portugiserna de första européer som nått Japan.

Japanerna var ett högt civiliserat folk och portugiserna ansågs vara barbariska.

Samma år kom jesuiten Xavier till Japan för att missionera. Xavier förmedlade att japanerna var de bästa människor han mött inom det portugisiska imperiet. Förutom ett gott uppträdande var japanerna välutbildade.

Japanerna i sin tur respekterade den bildade Xavier. Det uppstod ömsesidiga sympatier mellan parterna.

Eldvapen var okända företeelser i Japan. De blev mycket intresserade.

Efter två år lämnade Xavier Japan. Då fanns en församling med över tusen medlemmar som andra jesuiterna fick ta hand om. Xavier blev senare helgonförklarad.

Under 1630-talet anlades en portugisisk handelsstation i Dejima utanför Nagasaki. Handelsstationen kom att bli en viktig plats för alla europeiska handelsutbyten under lång tid. Det var ett sätt att hålla européerna under kontroll.

Nagasaki i Japan blev portugisisk handelsplats 1557.

Nagasaki är idag en jättestad. I mitten på 1500-talet öppnade portugiserna som första europeiska land ett handelscentrum i staden.

Handelsplatsen blev också en plats för kulturellt och tekniskt utbyte.

Nagasaki utgjorde också ett centrum för spridning av kristendomen. 1587 förbjöds spridning av kristendomen. Vid samma tidpunkt dödades en stor mängd förkunnare av kristendomen.

Jesuiten Frans Xavier.

Portugal erhöll Macao i Kina 1557.

Macao ligger i sydöstra Kina strax väster om Hongkong. Pärlfloden flyter ut vid Macao som ligger på en halvö.

Macao har en märklig historia.

Redan 1517 hade portugisiska fartyg anlänt till Macao. Det slutade med att två fartyg sänktes och flera besättningsmän avrättades. Stämningen var fientlig.

Men portugiserna hjälpte lokalbefolkningen att driva ut aggressiva pirater och tilläts då öppna ett handelscentrum år 1557.

Med unika handelsprivilegier lyckades portugiserna handla upp porslin, guld och kryddor för att i sin tur leverera trä, silver och bland annat peppar. Macao blev ett koordineringscentrum för den omfattande asiatiska handeln. Britter och holländare var bittra konkurrenter.

Det är lätt att romantisera äventyren i den asiatiska handeln vid denna tid. Båtfärderna drabbades inte sällan av ilska tyfoner och skoningslösa piratgång.

Till Macao anlände snart kristna missionärer. Jesuiten Alessandro Valignano startade en skola för jesuitisk mission. Matteo Ricci var en av eleverna på skolan. Ricci lärde sig kinesiska och kom att sprida kristendomen över stora områden i Kina.

Jesuiterna höll distans mot affärsmännen och klädde sig spartanskt för att fördjupa kontakterna med lokalbefolkningen.

Snart blandades kinesiska och portugisiska språk. Kulturutbytet blev intensivt.

1582 dök spanska skepp upp i Macao. Spanien hade 1580 gått i union med Portugal och fått en gemensam kung. Nu gjorde spanjorerna anspråk på Macao. Men påven ansåg att missionen under portugiserna var så framgångsrik att spanjorerna tvingades avstå Macao.

År 1601 kom holländare till Macao. I syfte att etablera sig där. Holländarna avvisades och ett tjugotal av besökarna avrättades.

I mitten på 1800-talet anlade britten Hongkong som handelsplats. Det medförde att Macaos roll som handelsplats kom att minska.

Under 1800-talet överlät de kinesiska myndigheterna Macao till Portugal. Macao blev en provins inom Portugal. Efter denna period lever portugisiska delvis kvar i området.

Portugisiska lämningar i Macao.

Indiska Goa i portugisiskt välde under 1580-talet.

I sydvästra Indien, nära den plats där Vasco da Gama hade landstigit, växte Goa upp under portugisiska väldet. Goa blev något av en portugisisk världsstad i slutet av 1500-talet.

Många portugisiska sjömän gifte sig med indiska änkor och blev fasta boende i Indien. En portugisisk administration växte fram och kontaktnätet kom att omfatta från östra Afrika till Japan med mellanliggande områden.

Portugiserna kom också att utnyttja asiatiska sjömän eftersom handelsflottan kraftigt expanderade. I flottan utnyttjades även afrikanska slavar.

I Goa byggde portugiserna praktfulla palats, kyrkor, kloster, parker och anläggningar. Även en magnifik katedral byggdes som var helt i klass med dem i Europa.

Hamnen i Goa fylldes med skepp från hela världen.

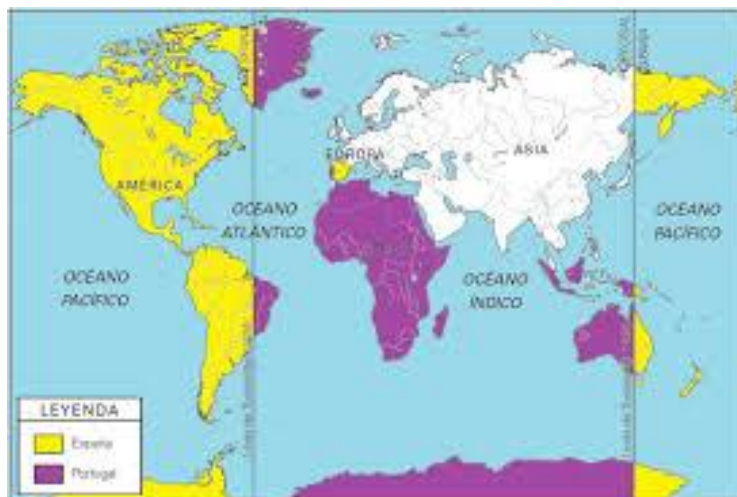
Statsbygget.

I union med Spanien 1580-1640.

I Sydamerika kolliderade de båda expanderande kolonialmakterna Portugal och Spanien. De båda länderna hade uppgiften från påven att sprida kristendomen.

För att inte det skulle uppnå konflikt mellan de båda länderna hade via påven instiftats ett fördrag mellan de båda länderna 1494 om uppdelning av intressesfärer.

Fördraget hette "Tordesillafördraget" och gav i stort Portugal ensamrätt till att expandera i Afrika och Indien. Spanien erhöll ensamrätt till Amerika. Brasilien kom att hamna inom Portugals domäner.

Tordesillafördragets gränser.

När kung Henrik av Portugal avled 1580 uppstod ett tronföljdskrig eftersom det saknades arvingar. Det ledde till att Spanien och Portugal slöt en union som kom att styras från Madrid.

Det portugisiska imperiet började stagnera.

Spanien var en stormakt som konkurrerade med Holland, Frankrike och inte minst England. Med den iberiska unionen utsattes Portugal för alla Spaniens konkurrenter. Portugal var ett litet land och orkade inte stå emot de konkurrerande stormakterna under 1600-talet.

Det viktiga Hormuzsundet tappades snart. Malacka förlorades 1641. I storts tappades kontrollen över de portugisiska besittningar i hela Asien.

Bombay (idag Mumbai) i mitten på 1800-talet.

Samarbete med England.

Unionen med Spanien upplöstes 1641. För att förbättra relationerna med England gav Portugal bort Bombay i Indien till England.

Med överlämningen av Bombay till England inleddes ett långvarigt samarbete mellan de båda länderna.

1654 ingicks ett fördrag mellan England och Portugal. Fördraget slöts i Westminster där Oliver Cromwell undertecknade för England.

Fördraget med England ledde bland annat till att det fattiga Portugal kunde exportera jordbruksprodukter till England och importera textilier. England var världsledande inom flera industriområden medan Portugal var helt jordbruksberoende.

Med England som stöd kunde Portugal och Spanien sluta fred år 1668.

1703 slöts ett militärfördrag mellan England och Portugal.

Den stora jordbävningen 1755.

På Allahelgons dag 1755 drabbades Portugal av en enorm jordbävning. Med jordbävningen följde en tsunami som slog in mot Lissabon.

Bostäder och anläggningar slogs sönder. Eldslågor totalförstörde bostäder. Vatten forsade in i hamnarna och förstörde fartyg och hamnanläggningar.

Portugal kom att lida av katastrofen under mycket lång tid. Självklart var landet försvagat och imperiet skakade.

Spanien försökte invadera det svaga Portugal 1762 men invasionen stoppades med Englands hjälp.

Imperieavveckling.

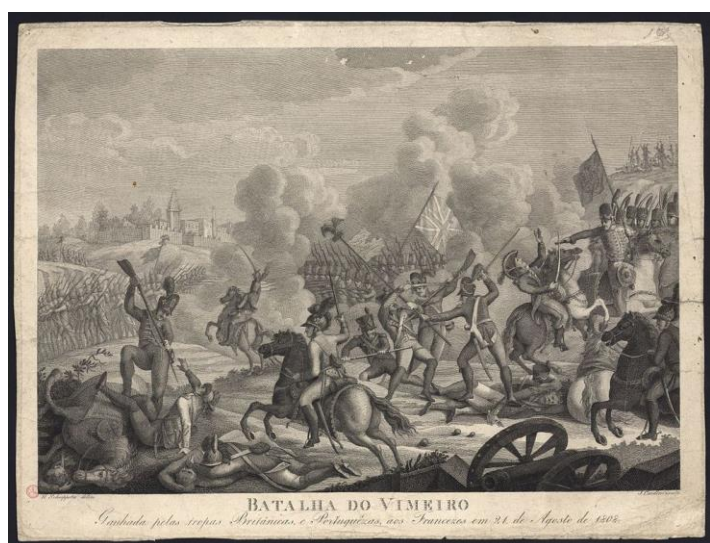
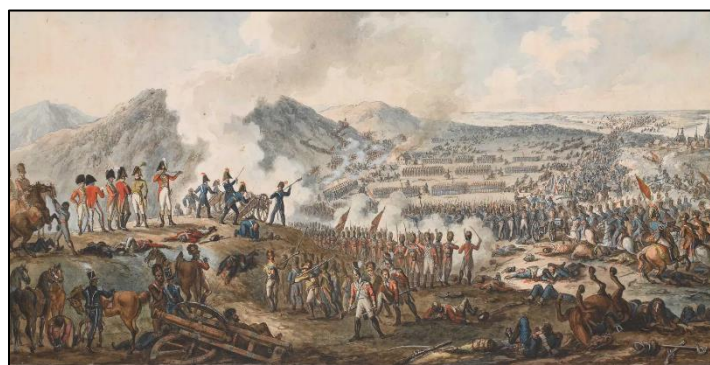
Napoleon invaderade 1807.

Napoleon hade redan invaderat Spanien och satt sin bror där som vicekonung. I november 1807 var det dags att också invadera Portugal. Napoleon hade tvingat in spanjorer i sin armé.

En av huvudorsakerna till invasionen av Portugal var landets samarbete med Napoleons huvudfiende England. Napoleon krävde att hamnarna i Portugal skulle stängas av för engelska skepp.

Portugal ockuperades av Napoleons armé. I augusti 1808 landsteg engelsmännen under Sir Arthur Wellesly, sedermera hertigen av Wellington.

Strider kom att råda under flera år där Portugal befriades och återtogs till delar ett stort antal gånger. De rasande striderna gick över gränsen till Spanien.

Brasilien förlorades 1822.

Jättelandet Brasilien hade ingått i det portugisiska imperiet sedan 1500-talet.

Inom Brasilien rådde missnöje med styrningen från Portugal. Plantageägarna riktade missnöjet mot de ekonomiska ramarna från moderlandet. Monopol på viktiga varor och tullar på andra störde den ekonomiska utvecklingen.

Inom det intellektuella området spreds idéer från upplysningens filosofer i Frankrike. Den portugisiska statsmakten var livrädd för de nya idéerna och undertryckte allt fritt tänkande.

Med risk att ställas inför inkvisitionsdomstolen begränsades rätten att läsa utpekad förbjuden litteratur. Liberalismen spreds som politisk idé vilket medförde krav på nya reformer.

I december 1815 utropade sig Brasilien som fritt kungadöme i union med Portugal. Tanken var inte att bryta förbindelserna med moderlandet.

Kungen av Portugal tvingades tillsammans med hovet att fara över till Brasilien. Hela det portugisiska väldet kom att styras från Brasilien. Rio de Janeiros invånarantal ökade i ett svep från 35.000 till 50.000.

När Napoleon förlorat makten 1815 valde den portugisiska kungen först att inte återvända. Han tvingades dock ändra sig. Därmed utnämnde kungen sin son Pedro att ansvara för Brasilien.

En dragkamp uppstod mellan parlamentet och Pedro. Detta ledde till att Brasilien blev ett fritt kejsardöme 1822.

Slaveriets avskaffande ledde till den brasilianska regeringens fall. Oroligheter uppstod i landet. 1889 kom så en militärkupp som upplöste kejsardömet och införde republik.

Kejsaren Pedro II hade regerat i hela 49 år. Nu lämnade han landet och reste till Frankrike. Epoken med de starka banden mellan Portugal och Brasilien var över.

Portugal tog med förlusten av Brasilien ännu fastare grepp över de afrikanska besittningarna.

Revolutioner under 1800-talet.

I Portugal kom den andra hälften av 1800-talet att präglas av ständiga revolutioner. Landet hade förlorat stora delar av sin identitet.

Ett stort bondeuppror startade 1846 under Maria de la Fonte. Det var bara början. Militärkupper avlösta varandra. Bondeuppror återkom.

Det fattiga Portugal mårde inte bra.

Diktatorn Salazar tog makten 1932.

Efter en militärkupp 1926 erbjöds Salazar posten som finansminister i Portugal. Salazar var professor i nationalekonomi och dessutom militär.

Militären gav Salazar mycket fria händer att genomdriva en starkt högerinriktad politik. Friheter och rättigheter beskars. Ekonomin stabiliserades.

1932 blev Salazar enväldig diktator med stöd av militären.

Salazar kom att leda Portugal till sin död 1970. Hans politik levde kvar till 1974.

Under Salazars långa regeringsperiod skulle han stenhårt hålla kvar besittningarna i Afrika. Medan andra konialmakter mer eller mindre släppte sina kolonier greppade Portugal hårt om sina.

Salazar uppmuntrade till och med portugiser att emigrera till besittningarna.

I Afrika var det Angola och Mocambique som Portugal inte ville släppa. Frihetskrig kom att råda under många år på 1900-talet. Både Angola och Mocambique blev fria först 1975. Under samma år deklarerades samtliga portugisiska besittningar vara fria. Av det gigantiska väldet var bara moderlandet kvar.

Inträde i Nato 1949.

Redan 1949 anslöt sig Portugal till NATO. Under andra världskriget var Portugal neutralt.

Inträde i EU 1986.

Portuga gick in i Eu 1986. Då var landet ett av Europas fattigaste länder. Det rådde till och med analfabetism. Inträdet i EU medförde en snabb modernisering av landet.

Macao i Kina överlämnades 1999.

Portugal överlät Macao till Kina så sent som 1999. Macao är nu Asiens Las Vegas med casinon och nöjen.

Kasino i Macao idag.

Källförteckning.

Bonniers världshistoria band 1-21.

John Charles Chasteen: Latinamerikas historia.

Patricia Temoche Cortez: Riket på världens tak.

Thomas Gustafsson: Spanien.

John Iliffe: Afrika – historien om en kontinent.

Runo Nessén: Vinden från väst – européernas möte med ostindien.

Dag Retsö: Brasiliens historia.

Nathan Shachar: Till jaguarernas land.

Tore och Stoika Zetterholm: Stenarna ropa.